

Church-Turing These

Een nieuw paradijs

Pieter van Engelen

Radboud Universiteit Nijmegen

03-06-2022

De tijd

De protagonisten

De situatie

Entscheidungsproblem

Berekenbaarheidsmodellen

De kracht van berekenbaarheid

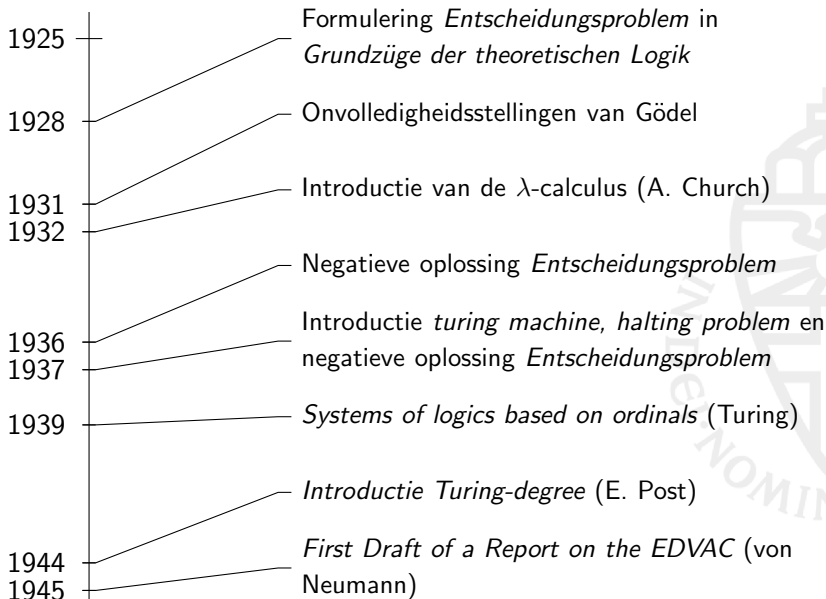
De these

Voorbij de these?

Hypercomputation

Quantum computing

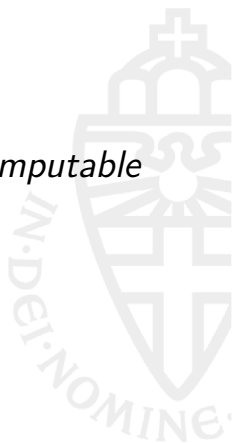

De These

Every *effectively calculable* function is *computable*

Church (1936), Turing (1937)

De protagonisten

Alonzo Church (1903 - 1995)
Princeton University, USA

- Logicus, wiskundige
- Van 1936 tot 1979 redacteur van *Journal of Symbolic Logic*
- 'Bedenker' van de λ -calculus
- Eerste-orde predicaat-logica is onbeslisbaar
- Peano-arithmetiek is onbeslisbaar

De protagonisten

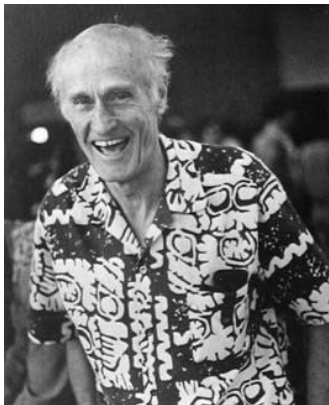

Alan Turing (1912 - 1954)

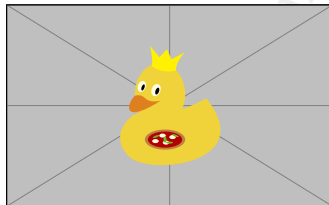
Cambridge & Manchester

- Grondlegger van
  - Informatica
  - Artificiële intelligentie
  - Morphogenetica
- Legendarisch codebreaker
- Marathonloper

De protagonisten

Stephen Kleene (1909-1994)

??? (1897 - 1954)

Das Entscheidungsproblem

Das Entscheidungsproblem

Vind een algoritme waarmee
de waarheid van een uitspraak in de eerste orde predikaatlogica
vast te stellen is.

(D. Hilbert & W. Ackermann, 1928, Grundzüge der theoretischen Logik)

Entscheidungsproblem

Eerste orde predikaatlogica (extreem kort door de bocht)

Logica met

- variabelen
- de gebruikelijke operatoren $\wedge, \vee, \rightarrow, \neg, \dots$
- predikaten $P(x)$
- universele en existentiële kwantificatie $\forall, \exists$

Voorbeelden:

$$\forall_{n \in \mathbb{N}} \exists_{m \in \mathbb{N}} [m > n]$$

$$\forall_{p, q \in \mathbb{Q}} \exists_{r \in \mathbb{Q}} [p < r < q]$$

$$\exists_x [P(x) \wedge \forall_y \forall_{y'} [P(y) \wedge P(y') \rightarrow y = y']]$$

Entscheidungsproblem

Eerste orde predikaatlogica

Afspraak:

We hebben het alleen over predikaten en kwantificatie over de natuurlijke getallen $\mathbb{N}$

Gezocht:

Algoritme wat gegeven een uitspraak roept of die uitspraak WAAR of ONWAAR is.

Probleem:

Wat is een algoritme?

De λ -calculus

Recursietheorie

Turing machines

De equivalentie

λ – definieerbaar $\xRightarrow{\text{(Turing 1937)}}$ Turing berekenbaar

Turing berekenbaar $\xRightarrow{\text{(Turing 1937)}}$ μ – recursief

μ – recursief $\xRightarrow{\text{(Kleene 1936)}}$ λ – definieerbaar

De equivalentie

De uitspraken:

- Een functie $f : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ is berekenbaar
- Er bestaat een λ -term F zdd $f(n) = m \Leftrightarrow F \ulcorner n \urcorner = \ulcorner m \urcorner$
- Er bestaat een μ -recursieve functie ϕ zdd $f(n) = m \Leftrightarrow \phi(n) = m$
- Er bestaat een T.M. zdd $f(n) = m \Leftrightarrow \text{T.M.}_f$ geeft bij invoer $\ulcorner n \urcorner$ uitvoer $\ulcorner m \urcorner$

zijn synoniem met elkaar.

Halting Problem

Universaliteits principe

De These

Every *effectively calculable* function is *computable*

Church (1936), Turing (1937)

Elke *uitrekenbare* functie is *berekenbaar*

De tijd
De situatie
De these
Voorbij de these?
Tragiek in het paradijs

Radboud Universiteit Nijmegen

Hypercomputation

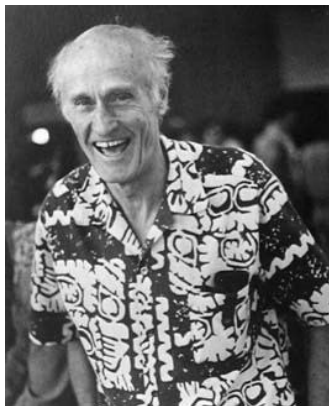

Quantum computing

De protagonisten

Stephen Kleene (1909-1994)

Emil Post (1897 - 1954)

